

Ölümü Hak Etmek!

Hasan S. Keseroğlu*

Prof. Dr. Osman Ersoy ile söyleşi yaparken, bize, “aman çocuklar, geç yaşlanmaya bakın!” demişti. Bu söyleşi, özellikle, Sayın Ersoy’un bugüne kadar kütüphanecilik alanında dile getirmediği anı, gözlem ve deneyimlerini deşmeyi amaçlıyordu. Ama Hocamız bize: Yaşam karşısında özenli, titiz duruşun önemini vurgularken; ‘ölümün bir durum değil bir süreç olduğunu’ (Thomas, 1991, s.19) kendisinin de bu sürecin sonuna geldiğini söylüyordu! Aynı zamanda yaşlılığın, ‘hem kilit organların yıpranması ve işlev bozukluğu taşımasıyla hem de artan bir dayanıksızlaşma ile öldürdüğü... yaşlılığın gerçekleşmekte olan ölümün, şimdiden burada olan ölümün ifadesi’ (Thomas, 1991, s.19) olduğunu dile getiriyordu.

Biyolojik ölüm ya da canlı bireyin yok olması ve enerjinin sıfıra inmesi, özellikle beyin, kalp-akciğer düzeyinde olmak üzere yaşamsal işlevlerindeki tam ve kesin, geri döndürülemez durmaya dayanır; işlevsel uyumun yitimini dokusal ve hücrel birimlerin yavaş yavaş ortadan kalkması izler (Thomas, 1991, s.17). “Hiçbir bilimsel yöntemin sınırlandırmayı başaramayacağı bir hiçlik” (Thomas, 1991, s.18) tir.

Öncesiz sonrasız bir gerçekliktir ölüm!

Ölüm karşısında değişen tepkiler veririz: Ölenin yaşı, cinsiyeti, sosyal konumu, sağlık durumu, yakınlık uzaklığı, ölümün gerçekleştiği ortam, söyledikleri, düşünceleriyle bizim üzerindeki etkisi... Ölenin ardından, ölen için bir şeyler yapıyorsak ya da yapılanlara katılıyorsak; yaşantımızda anlamlı olan, ölen yaşamdayken ortaklaşa yaşadığımız birşeylerin varlığı; yaşantımızda anlamlı olan düşünce, eylem, tutum ya da davranışa iten etkisi nedeniyledir.

Ölenle paylaştığımız iyi-kötü, tatlı-acı anılarımız, ölenin ardından daha ayırtımlı, daha abartılı bir buruklukla belleklerimizde dolandır durur. Bu durum, kendi egomuzun sona yakınlığını anımsamanın bir belirtisi de olabilir! Çünkü, ölenin son ana kadar yakınında değilsek; artık yaşamadığı haberi (ister beklenmedik, ister beklenen olsun) bizde kaçınılmaz bir huzursuzluğa, rahatsızlığa yol açar. Özellikle de ölenin evinden son kez ayrılışı, mezara indirildiği durumlarda göz yaşlarımızı engel olamayız!

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi.
e-posta:hasankeseroğlu@gmail.com

Burada çok önemli bir soru çıkmaktadır karşımıza: Ağladığımız kişi gerçekten ölen ve hiçliğe karışan mı, yoksa kendimizin de kaçınılmaz olarak varacağımız son mudur? Her zaman dile getirildiği gibi, ölene ağlarken biraz da (ya da daha çok) kendi ölümümüze mi ağlarız? Eğer bu kanı geçerliyse; bu topraklarda binlerce yıl önce yaşamış Hatti ve Hitit geleneklerinde ölenin ardından ağlayıp, avunan paralı kadınlar tutma (günümüzde de geçerlidir) ne anlama gelir?

Ölen kişi ölmeden önce; ne kadar büyük duygusal bağlarla bağlı da olsak, kendi yalnızlığını yaşıyandır. Beklenen ya da beklenmeyen ölümle, öleni yalnızlığından sıyrıp, bizim anı kırıntılarımıza boğarız. Ölen boşluğa, karanlığa, hiçliğe yollanırken; belleğimizdeki anılar, içimizde, bilincimizin basamaklarına sıralanacaktır.

Yaşam durağan değil ki, sürüyor!

Ölüm gündeliktir, doğaldır, raslantıya bağlıdır, evrenseldir; Eugenie Ionesco'nun deyişiyle içimizden her biri ölmeye aday ilk kişidir (Thomas, 1991, s.19). M. Heidegger bu doğallığı, “yeni doğan biri ölmek için yeterince olgundur” (Thomas, 1991, s.53) sözü ile yansıtır.

Bu tepkilerin en tipik ve doğalını Dağlarca'nın şiirlerinde bulmak olanaklıdır:

“Kim aldatmış bu kadar insanı, / Ki kimsecikler aldırıyor ölüme./ Ölüm, ey göklerden büyük, / Sığdıramıyorum gönlüme./ Nasıl, yaşamayı bırakmak nasıl,/ Bir memleket mi bu, bir elbise mi ki? / Ben nasıl yok olabilirim anlamıyorum, / Dünya yok olabilir belki.....Hayır, kimse inanmıyor sözüme./ Ve bakıyor bana gülererek. / Yoksa bir ben mi yaşıyorum, / Yoksa bir ben miyim ölecek!”

‘Kimsenin aldırmadığı’ gerçeğini, şöyle çevremize bakınca; almak, daha çok almak, biriktirmek, kazanmak, kazanırken olası engelleyicileri – hem de hiç anlamadan- yok etmek hırslarında açık seçik görürüz! Genellikle de bu hırsın arkasından ‘soysuzlaşma’ gelir: “cehalet ancak zenginlikle bir arada bulunduğu zaman soysuzlaştırıcıdır.” sözü; yukarıdaki daha zengin olmaktan başka bir şey düşünmeyen ya da yalnız bunun için çalışan ‘cahiller’ için elbette. Ancak, böylesi bir hırs içindeki ne kadar okumuş olursa olsun, o ‘cahil’ topluluğu dışında kalamayacaktır. Gözü kararan, yaptığı ya da yapmakta olduğu işin bir adım ötesini; başka bir deyişle de ölümü aklına bile getirmeyen ölümlüler, biraz soysuzlaşmışlardır, diyebiliriz, diye düşünüyorum!

Özellikle de din adına yapılanları anlamakta her zaman zorlanmış birisiyim: Tanrı adına hareket ettiğini söyleyerek, içinde kötülük tohumlarından başka bir şey taşımayan, durmadan bu tohumları eken, karşısındakinin insan olma hakkını (nasılsa) Tanrı adına yeterli bulmayan, çalan, çırpan, insan olma onurunun ne anlama gel-

diğini bile bilmeyen ve öte dünyaya bel bağlayan, öte dünyadan söz ederken insanı yok sayıp, yolunu bulduğunda her şeyi ayaklar altına alan...Böylesi durumlarda, “yoksa bir ben miyim ölecek?” diye sormadan edemiyorum kendime!

Ölümden söz etmek, ölüm üstüne düşünmek yaşama sarılmamızın bir başka biçimidir, diye düşünüyorum. Eğer yaşama at gözlüğü ile bakmıyorsak, mal edinme hırsına bulanmış değilssek, diktiğimiz ağacı çocukları düşünerek dikmiyorsak; ölüm hiç de abartılı ve ürkütücü bir son olmayacaktır. Çünkü yaşam, yaşama yöneliş sıradanlık dışında biçimlenecektir.

Bir Nazım Hikmet’in, bir Aziz Nesin, bir Dostoyevski ya da Yunus Emre’nin öldüğünü söylemek olanaklı mıdır? Bir Yaşar Kemal nasıl ölebilir ki! Ya Atatürk? Her gün aramızda dolaşmıyor mu? Hem de düşüncelerinin ucu açık yanıyla mutluluğa, erince, daha iyiye yönlendirmiyor mu bizi?

Ölüm konusunda en tipik yaklaşımı Aziz Nesin şu sözleriyle koyar ortaya: *“... bu yetmiş yaşında ben ne istiyorum? İstedğim tek şey var: Ölümü hak etmek... Ölen insanların pek çoğunun ölümü hak ederek öldüklerine inanmıyorum. Ölüm, insanın ulaşabileceği en üst düzey, en yüce, en ulu yer bence... Çünkü yaşamın en olgunluğunda ölüyoruz. Bu yüce, bu ulu, bu en üst düzeydeki yere layık olarak, ölümü hak ederek mi ölüyoruz? Hak edilmesi en zor şey ölümdür. Ben ölüncü ölümü hak etmiş olmayı isterim. Ölümü hak etmiş olanlar, yaşamışlardır ama, yaşadıkları yaşamı da hak etmemişlerdir. Ölümle hak etmiş olanlar ancak yaşamlarını da hak etmiş, hatta yaşamdan alacaklı kalmış olurlar.”*

Kuşkusuz kişilerin ölümü hak edip etmedikleri öldükten sonra başkaları tarafından karar verilecek bir şey olmaktan çok; kişinin ölmeden önce karar vermesi gereken bir konu olmalıdır. Bunu da şair ve sanatçı Bedri Rahmi Eyuboğlu ‘Yaşadım’ şiirinde şöyle dile getirir:

YAŞADIM

Yaşadım!

Erik ağaçları şahidimdir

Yaşadım!

Avuçlarımın gücü yettiği kadar

Dağları, kadınları, meyveleri

Yaşadım!

İncir dallarına yürüyen süt

Yonca tarlasından gelen nefes

Horoz ibiğinden damlayan kan

Yollar ve sevgili türküler şahidimdir.

Bedri Rahmi Eyuboğlu

Konu ölüm olunca, galiba, hiçbir şair yoktur ki 'ölüm' konusunda duyarlılığını dile getirmemiş olsun! Her ölüm ya da yaşam, yaşamışlık üstüne yazılmış olan yazı ya da şiir bir o kadar gerçekten yaşama dönük bir yüz taşır. Yaşamın önemini öne çıkarır. Yaşama yüklenen önem sağıra bağırır, köre betimler niteliktedir!

Ama yaşın getirdiği yorgunluk yürek atışı dengelerini bozmaya başlamışsa, beyini zorluyorsa, ciğerlerin direnci yetersiz duruma gelmişse, damarlar kan basıncını yeterli ve düzenli biçimde taşıyamıyorsa...evet ölüm vakti yaklaşmıştır!

Yaşamın tek gerçeğidir ölüm. Herkes bilir bunu. Herkes de korkar ondan! Ama ölümün de güzeli vardır. O ölüm, Aziz Nesin'in dediği gibi hak edilendir. Ne güzeldir ölümü hak ederek ölmek!

Ben de ölmeden ölümü hak ederek ölmeyi çok isterdim!

Kaynakça

Thomas, L.V. (1991). *Ölüm*. (Çev. Işın Gürbüz). İstanbul: İletişim.